

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Մտեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

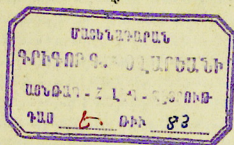
Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ՊԱՏՃԱՌՆԵՐ

Ե Ի

ԱՐԴԻԻՆՔ

1933

ՏՊԱՐԱՆ "ԱՐԱՐԱՆ", ԽԱՆՏԵՔ, ՇԱԼԻՊ

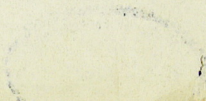
1882-1883

1884-1885

1886

1887-1888

Ա. Մ Ա. Ս

«Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան կոչումը իմ համոզմունքով» ներկայ կեանքը և ակնարկութիւններ:

Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան սկզբնական տեսակէտը ճշդելու համար պէտք է ըսենք թէ՛ ան միայն նպատակ չունի «հայ ընչադուրկ դասակարգի ազատագրութիւն», Ուն կընդունի թէ սօցիալիզմը հայրենիք չունի, և սօցիալիստը հայրենիք չճանչնար: Եւ սկզբունքային տեսակէտով իրաւարարի խտրութիւն չ'ըներ, ոչ ցեղի, ոչ ազգի, և ոչ ալ սեռի: Հնչ. Կուսակցութիւնը ըլլալով մարտիական Սօցիալիստ, աշխարհի վրայ կը ճանչնայ միայն երկու դասակարգ, տիրող և տիրուող, և կամ ճնշող և ճնշուող: Եւ կրօնքը կը ճանչնայ ներկայ տիրող կարգերու պաշտպանման նպատակով ամենազօրաւոր զէնքը: Տիրող դասակարգը իր հետ ունենալով կղերական և քաղաքական ուժերը ամէն զնով կաշխատի կլլել ճնշուող բանւոր դասակարգը, մինչիսկ շատ մը վարպետութիւններով և լարախաղացութիւններով, բանւոր դասակարգը իրար դէմ լարելով կ'ամբապնդէ իր հիմը:

Հնչ. Կուսակցութիւնը գիտակ ըլլալով այս դասակարգի, այսինքն կապիտալիստ հասարակութեան անուղղակի էնթրիքներէն յառաջացած վնասները, մտնելու է բանւորական շարքերուն մէջ, իրենց հասկցներու թէ, ինչ են իրենք, որու կաշխատին, և որպէս ինչ կապին: Եւ այդ դասակարգէն է որ պիտի զօրացնէ իր շարքերը, հիմէն քանդելու համար ներկայ տիրող կարգերը, և անոր աւերակներուն վրայ կանգնէ այն հսկայ շէնքը որ կոչուելու է Սօցիալիստական:

Ու այս գործին դերակատար Կուսակցութիւնը

պայման է որ ըլայ զուտ դասակարգ սին: Ուրեմն հարց է թէ՛ Հնչ. Կուսակցութիւնը դասակարգային է, և կամ կարգարացնէ ինքզինքը որպէս Սօցիալիստ Կուսակցութիւն:

Ճաւալի է ըսել որ Հնչ. Կուսօր ինքզինքը չ'կրնար արդարացնել որպէս Սօցիալիստ Կուս. և դասակարգային ալ չէ, որովհետեւ ունի իր մէջ տերտերը, տիրացուն, ժամկոչը, աղան, վաշխառուն, վաճառականը, փերուղակն ու սեղանաւորը, ունի նաև սօցիալիզմի հարադատ զինւորացու բանւորը: Ահա՛ այս տարրերով կազմուած Կուսակցութեան մը ներկայացուցիչները ու դործիչները, բնական է որ իրենց ընկերներուն չ'պիտի սովբեցնեն, կամ ցուցնեն մարքոստ սօցիալիզմի ճամբան, այլ իւրաքանչիւրը իր անհատական շահերը նկատի ունենալով, սօցիալիզմի մասին դադափարներ պիտի արտածէ իր պուշուրկին ելլելիք չափով:

Բանւոր դասակարգը անտեղեակ սօցիալիզմի մասին, իր շահերը պաշտպանելու կամ իր դործերը կատարելու համար կը նշանակէ մարմին մը առ հասարակ կազմուած սօցիալիզմի հակառակ տարրերով:

Սօցիալիստական դործունէութիւն ներկայիս բնաւ դոյութիւն չունի, եթէ անցեալին առնուած է սօցիալիստական ուէ քայլ, ինչ որ ընկեր վանիկ կայծի Բ. տարուան Ապրիլ և Մայիսի համարներուն մէջ «մարքսիզմը հայ կեանքին մէջ» վերնագրով կը պաշտպանէ հնչ, թեզը, ակնարկելով թէ՛ ինչ որ մարքսի Իրլանտայի և Լեհաստանի ազատագրութիւնը պաշտպանելու տեսակէտը չէ կարելի նկատել ազգայնական, նոյնը և Հնչ. Կուսակցութեանը, որովհետեւ Հնչ. Կուսօր ազգայնական տեսակէտով չէ որ հայ ազգի ազատագրութեան կը ձգտի, այլ անոր համար որ հայը որպէս ժողովուրդ, թուրք բռնապետական լուծին տակ հալածանքի ենթակայ էր, թէ անտեսապէս, թէ քա-

դաքապէս և թէ ֆիզիքապէս: Նոյն յօդուածի մէջ
Լճիկեր Վանիկ կ'ըսէ, Հնչ, Կուս.ը ունի նաև իր սխա-
լական քայլերը, որոնք ապագային խոստովանելով
կուտանք պատմութեան:

Եթէ այսօր Լճիկեր Վանիկ ողջ ըլլար ինքն ալ իր
աչքերով պիտի տեսնէր իր Կուսակցութեան խաչելու-
թիւնը: Պիտի տեսնէր թէ փոխանակ սխալներն ու
թերութիւնները խոստովանելով պատմութեան անցնե-
լուն, դանոնք որպէս սկզբունք կը նդունին: Եւ այս-
պէսով կուգայ սեւցնել, կամ թաղելով կորստեան դա-
դապարտել անցեալին առնուած Սօցիալիստական ուէ-
քայլ:

Զգենք Սօցիալիստական գործնական կեանքը, վեր-
ցնենք թուղթի վրայ կատարուած սօցիալիստական
գործունէութիւնը, եթէ Լճիկերներս բարեհաճին ձա-
նքութիւնը վերցնել հնչ, ամբողջ գրիչ գործիչներու
հրատարակութեանց ուսումնասիրութիւն մը ընելու,
այդ պարագային շատ որոշապէս պիտի տեսնեն ոչ
միայն մէկը միւսին հակասող, այլ նոյն իսկ պիտի
հանդիպին շատ մը ինքնահակաս գրուածքներու, և այդ
պարագային է որ պիտի կոչեն փոխան Հնչ, Սօցիալիս-
տական հրատարակութեան, «Հնչ. Սօցիալիստական
ֆառս»: Սակայն այս ֆառս էն դուրս հանելիք հրատա-
րակութիւններ ալ կան, օրինակ Կ. Պոլսոյ Հնչ. Ուս.
Միութեան կայծ ամսագիրը, որը հրատարակութեան
նախնական շրջանէն իսկ յարձակումներու ենթարկուած
է Հնչ. ղեկավար շրջաններէ:

Հնչ. Կուսակցութեան ջրդ ընդհ. պատգ. ժողովի
մէջ երբ կ'որոշուի ձգել երկրորդ միջազգայնականը, և
առանց երրորդը ընդունելու յարիւ անոր, սա արդէն
ինքնին չէզոքացման շահսիրի որոշում մըն է, և կամ
որոշում մը որ կաղութեան կը դատ պարտէ քաղա-
քական Կուսակցութիւն մը:

Ինչո՞ւ վճռական քայլ չառնիլ կամ ա՛յ, կամ ձախ եթէ վճռական քայլ առնուեցաւ ձգել երկրորդը, այդ պարագային ինչո՞ւ վճռականապէս չեղբացում չյայտարարել, կամ որպէս քաղաքական կուսակցութիւն հրապարակ չ'գալ ընդունելով վերջինը :

Ի՞նչ, մեր կեանքը սո՞ւղէ քան Փարամազներու եւ Վանիկներու, որոնք բանտերէ, աքսորներէ և պէսպիսի չարչարանքներէ վերջ, իրենց գաղափարական յաղթանակը կերտելու համար, արհամարելով մահը կախաղան դիմեցին :

Հալէպի Հնչակեաններ ոչ միայն երրորդին յարելու այլ նոյն իսկ այն աղտոտ շապիկը, «Երկրորդ միջազգայնականը» որ Տրդ պատգ. Ժողովի մէջ հանելով նետուեցաւ, դայն ընդունելու, դայն հազնելու ոչ մէկ չափով քաջութիւնը ունի, կարծեմ այս մասին փաստեր արձանագրել աւելորդ է, քանի որ ամենքս շատ լաւ գիտենք մեր կուսակցական վախկոտութիւնները :

Ընկերներ, Սօցիալիստական սկզբունքով գործը չէ որ կը պակսի մեզ, այլ կուսակցական քաջութիւնն ու յանդգնութիւնը : Մենք այսօր աւելի ընդարձակ հող ունինք գործելիք քան անցիտային, այսօրուան հողը աւելի արդասաւոր է և արդիւնաւոր քան երեկուանը, որը մատնանչելն ալ տեղին չէ կարծեմ, քանի որ ընկերներ հողն ալ կը ճանչնան և գիտեն գործելու հզանակն ալ :

Ընկերներ որպէս սկզբունքային քննադատ չէ որ կը խօսիմ, այլ որպէս պարզ ընկեր մը իմ համոզմունքով ակնարկութիւններ է որ կ'ընեմ, իսկ ըրած ակնարկութիւններս ընդառնիլ կամ ձեր մէջ բաժնիլ, ան ալ իւրաքանչիւր ընկերոջ համոզմունքին կապուած հարց մըն է :

Ահա՛ այս ակնարկութիւններէ վերջ նպատակս է Հնչ. ներկայ կեանքին գաղափար մը կազմել տալու համար քաջիւ Հալէպի Մճղի. վարագոյրը որ ընկերներ

քաղզը ունենան տեսնելու խաղաղուած սօցիալիստա-
կան ? տրամը :

Բ. Մ Ս Ս

Սանձարձակ գործունէութիւն

Երբ սանձարձակ գործունէութիւն կ'ըսուի, այդ պարագային գուցէ ընկերներ տարուին ըսելու ինչո՞ւ սանձարձակ գործունէութիւն, քանի որ իւրաքանչիւր տարի ալ պատգ. Ժողովը մեզի կը պատրաստէ կանոնագիր մը : Ահա՛ արդէն հարցը հոս է, որ ամէն տարի ալ միայն որոշումներ է որ կը տրուին, և ոչ մէկ տարի եղածէ որ նախորդ տարուան որոշումները գործադրու-
թեան դրուին, հակառակ անոր որ պատգ. Ժողովը շատ մը «ցառօք կարճամագրեմքներով կը մրտտէ տետրակները և այսպէսով կը շինուին սոսկ թուղթէ նիզակներ այլ ոչինչ : Պատգ. Ժողովի որոշումները կը դրկուին չրջան-
ները առ ի գործադրութիւն, և չրջանի ղեկավար մար-
մինները որ ընտրուած են ամէն տիպի մարդոց մէ,
կըսկսին խլրդային աշխատանքի : Իւրաքանչիւրը իր գործին, ու իր դիրքին ապահովութեան համար կըսկսին վերաորոշումներու իրենց յանձնուած որոշումներուն և կանոնագրին : Ահա՛ հոս է որ կըսկսի պրովաքասիօնն ու պլօքը. մարմին մարմինի դէմ, ընկեր ընկերով դէմ, և քէնն ու ռեսակալութիւնը այնքան կը յառաջանայ որ իրարու քովէ անցած պարագային մէկզմէկու կը նային որպէս կայէններ : Եւ այս դրութեամբ կը լրանայ չր-
ջանը ու տակաւին իրենց գոյութեան քարշ կուտան, քարշ կուտան ոչ թէ աչքառու գործունէութենէ մը վերջ հաշուետուութեան նստելու, այլ ընկերներու առ-
ջեւ լւրաքանչիւրը պատասխանատուութենէ ազատե-
լու համար իր անձնական տեսակէտին համախոհներ գտնելու : Վերջապէս իւրաքանչիւրը իր համախոհներու

Թիւը լրացնելէ վերջ, կը գումարուի անդամական կամ պատգ. ժողովը ուրկըսկսի պրովաքասիօններու փոխտուըը և այսպէս մին կը շինէ, միւսը կը քանդէ: Ժողովական ընկերներէ մին ձանձրանալով այս անհաճոյ դրութենէն ոտքի կենալով կ'սկսի խօսիլ «ընկերներ այս գլխացաւ պատճառով, և քանզի վիճարանութիւններով մենք չպիտի կրնանք մեզ արդարացնել որպէս քաղաքական կուս. մոռնալու ենք անցեալի բոլոր տխուր իրադարձութիւններն ու ըսի ըսաւները, և վերստին ձեռք ձեռքի տալով կուսակցական գործունէութեան սկսելու ենք»:

Ահագին գործեր ունինք կատարելիք խել մենք հոս իրար չենք կրնար հասկնար:

Կուս.ը շահաստան մը նկատող ընկերներէն մին նկատի ունենալով որ կուսակցութեան քայքայումը պիտի վնասէ իր անձնական շահերուն, անմիջապէս կը ձայնակցի ընկերով տեսակէտին, և ահա ան դորրութիւն կը տիրէ: Բոլոր տխուր ըսի ըսաւները կը թաղուին ձվնակոյտի մը տակ, ի հարկին քիչ մը տալովութիւնով դարձեալ մէջ տեղ ելլելու համար:

Ընկեր մը որ նախապէս շատ լսած է այդ կարգի տրուած որոշումներ, Կուսակցութեան վերելքին համար կը պահանջէ կանոնադրի գործադրութիւն, կը խօսի սակայն և ոչ մէկէն կարելի կըլլայ ընդունուիլ: Որովհետեւ պարագլուխներէն և ոչ մէկին դիւր պիտի գայ այդ կարգի որոշման մը գործադրութիւնը:

Երբ «սահմանափակ գործունեութիւն» վերնագիրը դրի այս կարգի արտայայտութիւններուս, ստիպուած եղայ ակնարկ մը նետել չրջանիս ճիգ պատգ. ժողովի պատրաստած կանոնադրին, ինքզինքս լաւ համոզելու համար թէ իրօք սանձարձակ գործունէութիւն է որ կը տիրէ Հալէպի Հնչ. կիսանքի մէջ, թէ ոչ կան յօդուածներ որոնք գործադրութեան կը դրուին: Յաւալի, և

մասամբ ալ ծիծաղելի է ըսել որ վարչային և դիւանային ընտրութեան մասին նշանակուած յօդուածներէն զատ և ոչ մէկ յօդուած դուայ. Հակառականոր որ 932ի Պատգ. Ժողովը որոշում տուած էր կանոնադրի խստիւ գործադրութեան, նկատի ունենալով որ միայն այս կերպով կարելի պիտի ըլլայ այս կուսակցութեան Սուրբոյ շրջանը վերակենդանացնել. և կամ անոր վերջակէտ մը գնել:

Միթէ սանձարձակ գործունէութեան արդիւնք չէ՞ քանի մը սիւզիմե անդամներով լման կէս սիւզիմե մասնաճիւղերու ստեղծումը և այս գրութեամբ պիտի ըլլայ, որքան ընկեր, այնքան մեղ: Այսինքն քայքայում ալ ոչ ինչ:

Պլօքներու վերմակին տակ

«ԲԱՇՈՂ ԲԱՇՈՂԻՆ»

Պլօքներու վերմակին տակ շատ բաներ կան ծածկուած սակայն դժբաղդաբար չպիտի կրնամ այդ վերմակը ամբողջութեամբ վեր վերցնել: Չպիտի կրնամ որովհետեւ քարեր (գաղտնիքներ) շատ ծանր քարեր կան վրան շարուած: Սակայն պիտի կարենամ այդ վերմակին մէկ ծայրը քիչ մը վերցնել. հասկցնելու ընկերներու թէ՛ մենք մակարոյծներու դէմ պայքարողներն, մակարոյծներ կը սնուցանենք մեր իսկ ձեռքով, և մեր մէջ:

Տեղական մեղի ընկերներ երբ հաճին մարմին մը կազմելով քննութեան ենթարկել ամբողջ արխիւները, այդ պարագային է որ պիտի հասկնան ու ճանչնան իրենց պաշտած չէֆերուն որպէս կուսակցական ինչ արժէք ներկայացնելին:

Թերթատենք քանի մը էջ կորիի տետրակէն, տես էջ 298, 24 Մայիս 1928, էջ 299, 29 Մայիս 1928, էջ 413, 6 Ապրիլ 929, ահա՛ երեք նամակներ որոնք

բացարձակապէս կը հաստատեն թէ՛ տեղ. մեղ.ի նոյն շրջանի ատենադպիրը կուսակցութիւնը շահաստան մը նկատելով, առանց վարչական ուէ՛ ժողովի, և առանց վարչական ուէ՛ անդամի հաւանութեան նկարներ. թերթեր, գիրքեր կ'ուզէ, և որոնց տակ կուսակցութեան կնիքէն զատ կը տնտեսին նաև անհատական կնիք:

Թերթեր կանոնաւորապէս կ'ստացունին, գիրքեր ու նկարներ կը հասնին ուղղակի որոշեալ հասցէին, սակայն և ոչ մէկ ընկեր կիմանայ, ոչ մէկին լուր կը տրուի, թրիքերը կը ծախուին իւրաքանչիւրը 2 դր.ի գիրքեր ու նկարներ կը ծախուին վերի վարոյ գիներով: 1928 էն մինչեւ 1932 և ոչ մէկ հաշիւ տրուած է այս մասին:

Տեղ. Մեղ.ի Վարչութիւնը 1932, 25 Հոկտ. իր ԺԹ. նիստին օրակարգի հարց ըրած է այս պարագան, սակայն մինչեւ այսօր ուէ՛ ձեւով հրապարակ չ'հանեց, և հաւանական է որ չի ալ հաներ:

Ս. Տխրունիի նկարներ

Պէյրուսի Մեղ.ը Ընկ. Ս. Տխրունիի նկարներ հանած էր աստիճանաբար մեծութեամբ, որոնց ամենամեծը մէկ Սուրիական Ոսկիի կը ծախուէր եթէ չեմ սխալիք: Պէյրուսի Մեղ.ը արդեօք Հայէպի Մեղ.ի Վարչութեան ղրկած էր այդ նկարները՝ թէ ոչ անհատապէս ընկերով մը, որ հաշիւը մէջ տեղ չէ ելած, միայն սա կը տեսնուի կոբիի անտրակին մէջ օր 10 Սուրիական Ոսկի ղրկուած է, սակայն ինչ հաշիւ ըլլալն ալ որոշ չէ. Ուս. Միութեան նոյն շրջանի ատենապետը Ընկ. Ս. Տխրունիի անուան կանգնուելիք յուշարձանի մը համար 1 Սուրիական ոսկի տուած է, նոյն նպատակի համար ներկայացուած տրամէ՛ մը. արդեօք այս ա՞յն դրամն է, թէ ոչ Պէյրուսի Մեղ.ը ստացաւ նաեւ Ուս. Միութեան նուէրը, սակայն քարի

չեղաւ ընկալադիր մը տալու :

Ուրեմն հարց է որ կ'ուղղուել Հալէպի Մճղ.ի Վարչութեան թէ՛ ո՞ր դրամէն որ զրկուած է, և հարց ատեն նադպիրին . ինչ եղաւ Ուս . Միութեան ատենապետին յանձնած գրամը :

Կուսակցապատկան գիրքեր

Գրադարանի շուրջի դարակները լեցուած մօտաւորապէս 700 կտոր գիրքեր կային, ինչ եղան ասոնք ամբողջութեամբ, կը լսենք որ պարտքի տեղ տրուած են, ռակայն ինչ պարտքի, և ուրկէ մնացած, արդեօք լու և օրինական չպիտի՞ ըլլար, որ այդ հաշուետուութիւնը ընդհ. անդ. ժողովն ալ լսեր, քանի որ այդ գիրքերը կուսակցութեան կը պատկանէին և Կուսակցական պարտքի տեղ տրուած են :

Քննիչ յանձնախումբ անակնկալի առջեւ

1927ի Վերջերս տեղ. Մճղ.ի Ընդհ. անդ. ժողովը իր սովորութեան համաձայն վարչական ընտրութենէ վերջ, հաշուեքննիչ յանձնախումբ մը նշանակեց երեք Ընկերներէ բաղկացեալ և որոշուեցաւ որ նախկին Վարչութիւնը իր ամբողջ հաշիւներով ներկայանալու էր քննիչ յանձնախումբին : Յաջորդ օր քննիչ յանձնախումբը կ'սպասէ ժողովականներուն սակայն և ոչ մէկը կուգայ, բացի նախկին Վարչութեան հաշուապահէն, որ կ'սպասէ իր ընկերներուն դալստեան : Քննիչ յանձնախումբը նախ կը պահանջէ գանձապահի տեսարակը, ուր Ընկեր հաշուապահը կ'ըսէ. « Ընկերներ այս չրջանի Վարչութիւնը և ոչ մէկ հաշիւ արձանագրութեան առած է, ես ալ այս անկարգապահութեան համար հրաժարեցայ հաշուապահի պաշտօնէս, (ըսաւ նաև) կան կարգ մը հաշիւներ որոնց մասին անդ. ժողովի մէջ և ոչ մէկ անկարկութիւն եղաւ » Ընկերը թուեց զանոնք մօտանշելով նաև պահանջելիք տեղերը : Ա. 926 Նոյ.

20) Երեկոյթի հաշիւները, Բ. 927 Մարտ 26 Երեկոյթի հաշիւները, Գ. լսարանի հաշիւները, Դ. Թատերախումբի նոր հաշիւները, Ե. 111 դրշ. ողջ անցեալ շրջանէ՝ պարտք մնացած, այս հինգ հաշիւները պահանջելու էք Ընկեր Ա. Էն Զ. Թատերախումբի նոր հաշիւները ընկերներ Բ. Էն և Գ. Էն:

Քննիչ յանձնախումբի այս անակնկալ պարագան չկատի ունենալով յանձնախումբի ընկերներէն մին կ'առաջարկէ այս հաշիւները կարգ մը ուրիշ պահանջներով ներկայացնել անդ. Ժողովին: Յանձնախումբի ընկերներէն մին որ նորընտիր Վարչութեան ատենապետ սլած է, այդ տեսակ պահանջադիրէ մը առաջ դալիք վնասնորո կը ցուցնէ ըսելով «Ընկեր անդ. Ժողովին մէջ հազիւ կրցինք իրարու հետ հասակցողութեան մը բերել, հիմա մեր այս ձեւի պահանջքը դարձեալ խնդիրներ պիտի յարուցանէ, և վնասողը կուսակցութիւնը պիտի ըլլայ, որով ձայն չհանենիս խոհեմութիւն է, քանի որ անդ. Ժողովի մէջ ալ ըսուեցաւ. մոռնանք անցեալի բոլոր ըսի ըսուներբ. Ընկերը ընկերը կ'ընդիմանայ սակայն և ոչ մէկ արգիւնք կ'ուսենայ իր ընդիմութիւնը:

«Անդրանիկ» Թատերախումբ

Անդրանիկ Թատերախումբ որ այս Մճդ.ի նիւթական պէտքերուն հոգացման մարմին մըն է, ունի իր ղեկավարող ներկայացուցիչը, որը ազատ է ունէ ժամանակ ունէ մէկ միութեան, կամ անհատի հետ, ունէ դործով հասկացողութեան դալու, ազատ է նաև հազուստներ դուրս տալու ըլլայ դրամով ըլլայ ձրի: Թատերախումբի ո՞ր մէկ ընկեր ո՞ր մէկ Ժող. վի մէջ կը յիշէ նիւթական կանոնաւոր հաշուետուութիւն մը լսելը ըսէք խնդրեմ: Թատերախումբը իր ծնունդէն մինչեւ այսօր եթէ պահանջներու գումարումը ընէ 300 Օսմ.

հնչուն ասիին կանցնի, ցաւալի է ըսել որ այս պահանջը ներու. եթէ ոչ ամբողջը, սակայն մեծամասնութեամբ կը մնայ..... ընկերներու մօտ: Եղած է ժամանակներ որ, Թատերախումբը իր գաւեշտներով ոժանդակած է հայրենակցական միութեանց և այս ոժանդակութեանց փոխարէն դրամ առնուած և լեցուած է դերասան Ա. ընկերոջ քսակը:

Այս պարագաները իր ժամանակին բողոքուած են հարկ եղած տեղերը, սակայն անկատ մնացած են: «Թատերախումբը իր պատասխանատւներու ձեռքէ մօրֆին առած այսօր օդային երազներով կը ննջէ: Թող ննջէ քանի որ իր ննջելն է հարկաւոր»:

«Մանօթ. հաշուետուութեանց մէջ պատասխանատու նշանակուած, Ա. Բ. Գ. գրեթէ չնկատել, անուան կամ մեկանուան տառջին գիրեր, ուղղակի անունները տրուած չեն այլ նկատուածով, միեւնոյն, գրեթէ միեւնոյն անձերն են որ կանարկութիւն: Իսկ եթէ հարկ ըլլայ պատասխանատուները ուղղակի կեպով կը մատնանշուին:

Սուրիական Մամուլ

Սուրիական Մամուլի բացումէն մինչեւ իր փակումը տւնի իրական պատմութիւն մը, թողելով անոր հանդէպ եղած վարչային արգելքները, միայն ակնարկութիւն մը ընկնք անոր տնտեսականին, ամբողջս ալ գիտենք թէ օրաթերթը, ինչպէս եղաւ շաբաթաթերթ թուղթի ինչպէսի ծաւալով, և ինչ կարգի մաքրութիւն: Արդեօք քանի ընկեր կը գտնուի որ ձեռքը խղճի վրայ դնելով ըսէ թէ իր նիւթական պարտականութիւնը լրիւ կատարած է: Սուրիական մամուլի հաշուաւոր ընկերներէն մին մասնանշելով Բ. ընկերը կրէր, «ունինք այն պիտի ընկերներ որ իրենց ամբողջ թերթերը լման ստանալով ոչ մէկ սանթիմ վճարած են մամուլի բացումէն մինչեւ փակումը: Իսկ ասոր հակառակ ալ կան մեծաւ

մասամբ, պարզ ընկերներ որոնք թերթի փակումի պարագային տակաւին պահանջք ունէին մէկ տարուայ հաշիւէն, մինչեւ եռամսեայի հաշիւ մը:

Սուրբական ժամուրը Եղիպտոսի շրջանէն մեծ գումարով հաշիւ մը ունեւ, արդեօք ի՞նչ եղան, այդ շրջանի ընկերները խղճի ամենայանդարտութեամբ վար դրին, թէ ոչ 72 տուփով Գ. ընկերէն իւրացուած հասցէին եկաւ և լուր չունինք: Արդեօք օրինական չափով ըլլար երբ ժամուրի հաշուետուութիւնը ընդ. անդ. ժողովը ալ լսեւ, քանի որ ան կուսակցական թերթ մըն էր և ամբողջիւ ալ իրաւունք ու. թէ ոչ մեղի պէս պարզ ընկերով իրաւունքն է միայն հաշիւներու պարտի ի՛ էջը տեսնելու կամ լսելու:

Դպրոց Կիլիկ. Վարժարան

Այս դպրոցը եւ կուսակցութեան կողմէ բացուած էր գաղութահայութեան որոշ չափով օգտակար ըլլալուն կատարմով, դպրակողութեան քար մը եղած է իր նախնական շրջանէն մինչեւ 932, միշտ ալ ընկեր ընկերով դէմ, մարմին մարմինի դէմ լարուած: Այս լարուածութեանց պատճառները մեզ համար մութ կը մնան, սակայն հաւանական է որ հոս ալ անիրաւ մամոնան(դրամը) իր որոշ դերը ունեցած է, այս ունեցած դերի մասին ուէ չափով կարծիք չէ կարելի յայտնել, քանի որ չունինք դրական ուէ փաստ, սակայն լսած ենք որ ամէն տարի ալ բաց ունիւ ևսած ենք նաև որ որ ուէ մէկի համար կ'ըստուի դրամ կերաւ, հաշիւները մաքուր չիներկայացուց, և այլն և այլն:

Երես. Ընտրութիւնք

926ի Ընտրութեանց ժամանակ ընկերներ գործի լծուեցան իրենց անհատական գործերը ձգելով. ընտրելէն ալ կոկիկ գումար մը խոստացուած էր ընկերներ

արդիօք այս հաշուետուութեան տրուած ըլլալով կը յիշե՞ն ուէ՛ անդ. ժողովի մէջ:

Այս խնդիրը հաստատելու համար, անձեր յիշել և անոնցմով զբաղելու հարկ չկայ քանի որ զայն հաստատող պատմական իմեյսսեղան մը կայ:

932ի Ընտրութեանց սօթիւ լսեցինք որ Բ. Ընկերօջ համար կ'ըսուէր թէ ալիւր առաւ, Գ.ին համար թէ գրամ... Առաջինին որչափը իրական ըլլալը չենք գիտեր, սակայն վերջինը բոս իր սովորութեան ինքնագրուի գալլ առաւ աննկատ թողելով այն քանտրտան որուն համար խօստացուած էր: Ահա՛ փաստը, որ արհամարելով իր ընկերներուն կարծիքն ու որոշումը ինքնագրուի քալլ առաւ:

Եզրակացութիւն և ելք

Ընկերներ ահա՛ կեանքը այն կուսակցութեան որուն զինուորագրուած ենք որպէս մեր դասակարգի շահերու պաշտպան կուսակցութիւն, ահա՛ մեր չէֆերս ոսցիալիստական? գործունէութիւնը, որոնց մէջ ունինք չէֆեր? որոնք յանդէսութիւնը ունեցած են ինքզինքնին հրապարակաւ (թերով) ներկայացնել որպէս Հալէպի Հնչ. կուսակցութիւն:

Ընկերներ, բոլոր այս պարագաները ձեր նկատողութեան յանձնելով պիտի խնդրէի որ իւրաքանչիւր պարզ ընկեր կուսակցութենէն օգտուելու կամ վնասելու պարագան հաստատելու համար, պահիկ մը լռութեամբ իր հաշուետուութիւնը մտիկ րնէ՛ւծս վստահ եմ որ իւրաքանչիւր ընկերօջ շահն ու վնասը այս է որ պիտի խօսի, շահ ոչ ինչ՝ վնաս չա՛տ ինչք:

Այս հաշուետուութիւնէն միայն մէկ էջ բանալ կը բաւէ հաստատելու համար իրականութիւնը: 932ի գաւառականի ընտրութեանց չ'մասնակցիլ որոշուած է մեր խորհրդակցական ժողովներու մէջ, և այդ որոշումը

Թերթով ալ հրապարակուեցաւ վերին մարմնի ստորագրութեամբ: Սակայն նոյն այդ մողովներու ներկայ, և այդ որոշումը հրապարակաւ ստորագրող կարդ մը (շահախնդիր չ'ըսելու համար ըսենք) նախանձախնդիր ընկերներ չենք դիտեր ինչ նկատումներով հրապարակ իջան քողի տակէ քուէարկութեանց մասնակցելու, և պարզ ընկերներ որ կուսակցական շեֆերու Գ հրամաններուն հնազանդիլ, կուսակցական պարտականութիւն կը համարէինք զմեզ որպէս խորտուիլակներ ամէն տեղ ցցցին: Իսկ այդ օր կուսակցական շեֆեր քաշուած խցիկներէ լոկ ունկնդիրներ կըլլային օրուան իրադարձութիւններուն: Եւ հնչակ ու դաշնակ պարզ ընկերներ որոնք յաճախ ուրախութիւններու մէջ մէկ սեղան բոլորած էին, իւրաքանչիւրը իր շեֆ քմահաճոյքին դոհ դարձած բարեկամութիւն ու հայրենակցութիւնը ծալած մէկ կողմ դրած, դարձան մէկ զմէկու տխրիմ Թշնամիներ: Եւ այս Թշնամութեանց պտուղները կը վայելենք մինչեւ այսօր, ի շահս կուսակցութեան շեֆերու քմահաճոյքին:

Այս պարագաներուն էր որ պարզ ընկերներ շատ բան վնասեցին Թէ նիւթապէս, Թէ ֆիղիքապէս և Թէ բարոյապէս:

Ընկերներ, կուսակցական շեֆերէ շահագործուող ընկերներ, ահա՛ բոլոր այս տխուր իրադարձութիւններէ և կուսակցական մախլուլթան աչքի ուռալ ունենալով կուգամ յայտարարել Թէ խաբուած եմ եղեր մինչեւ այսօր Հնչ. կեանքի մէջ դասակարգային շահերու պաշտպանութիւն փնտռելով: Եւ կամ այս խաբուած ըլլալուս մեղան կուգամ ստորագրել հրաժարական մը հնչակեան կուսակցութենէն: Ահա՛ և իմ կարծիքը ներկայիս, գաղութները ապրող իւրաքանչիւր հայ ախառտաւոր պարտի պատկանի միայն մէկ կուսակցութեան, այն է հացի կուսակցութիւնը, եթէ կարելի է այսպէս

որակել օրապահիկը հայրայրելու հարցը: Հոն՝ ուր որ ոչ պատմական, և ոչ ալ աշխարհագրական իրաւունք չունի հայ տարրը, բնական չէ որ ունենայ քաղաքական կազմակերպութիւններ: Մենք ամէնքս հիւրեր ենք, ուստի պարիք այնպէս, ինչպէս վայելէ հիւրի մը: Մենք մեր հսցին հաւերան նայինք:

Ահա՛ վերջին մնաք բարովս մաղթելով ձեզ ցանկացող եմ որ դուք ևս թօթափէք այդ լուծը և կըտրատէք բոլոր այն մոգական հանդոյձները որոնք ձեզ կապած են Հնչակեան կուսակցութեան:

26 Մարտ 1933

Երբեմնի Ընկերնիդ

Հալէպ

Ս. ՍԱՀԱԿԵԱՆ

Վ Ե Ր Զ Ի Ն Խ Օ Ս Ք

Հնչակեաններէ ոմանք դուցէ տարուին ըսելու թէ «տեղին չէր այս ձեւ վաղաժամ հրաժարական մը մէջտեղ նետել ներքին խնդիրներու փաստարկումով, այլ մնալով տեսակէտներ յառաջացնելու էիր»։ Տեսակէտներ յառաջացնելու հարցը բոլորովին աւելորդ նկատելով այս մեռած Մճղօի համար ստիպուած պիտի ըլլամ քանի մը ակնարկութիւններ ևս ընելու հակցնելու համար թէ ոչ թէ հրաժարիլ, այս նոյն իսկ այս կուսակցութեան գոյութիւնն իսկ աւելորդ է, քանի որ պատմականօրէն մահուան դատապարտուած է, և այս պարագան հաստատելու համար ձեռք առնենք Ստպան Գիւլեանի «բաւերի և եղբերի բացատրութիւններ» գիրքն. կարգաւ 170 էջ 13րդ տողէն... «Ս. Դ. Հնչ. Կուս. պատմական օրէն մահուան դատապարտուած» քանի մը տող վարը «հետեւապէս A Priori տեսութեամբ՝ ամէն կուսակցութիւն պատմական օրէն մահուան է դատապարտուած»... և կը շարունակէ, խնդիր է ժամանակը, տեւողութիւնը: Քանի մը տող վար «կուսակցութիւնները կը մահանան երբ իրենց գոյութիւնը ապրեցնող

քաղաքական հող չեն ունենար, երբ ուէ դասակարգի վրայ չեն յենուիր, երբ իր յենակէտը եղող դասակարգը կը հասնի իր ծրագրի մաքսիմումին, ամբողջականութեանը, երբ նրա պաշտպանած սկզբունքները կեանքի բաժին կը դառնան, դործագրութեան մէջ կը մտնեն՝ եւ յետոյ հարց կուտայ «ունին» ք մենք տակաւին հող, պայմաններ, յենակէտներ, մեր կուսակցական միասիւն շարունակելու... «իրականացած են մեր սկզբունքները»։ Ահա հոս է որ պիտի ըսուի վերջին խօսքը։

Ինչե՞ր Ս. Դ. Հնչ. Կուսակցութեան Ծրագիրը իմֆնսվար Հայաստան, անկախ Հայաստան, իրականացեր է այսպիսին, Կա՞յ ինքնավար հայաստան, Ս. Դ. Հնչ. Կուս. ը կը ճանչնայ ներկայ Խ. Հայաստանը իր մօտաւոր և հեռաւոր նպատակներու իրականացումը, նոյն գիրքը մեղի կուտայ այո պատասխանը։ Չյոգնինք շատ հեռու չերթանք, բանանք շրջանիս պատգ. Ժողովներու օրակարգերէն վեր դիտել Խ. Հայաստանի համդեպ օրակարգի որոշումը, և Թոմասի պէս մատերնիդ կողը խորիցէք, այոն տեսնելու համար։

Այո՞, ուրեմն իրականացաւ մօտաւոր և հեռաւոր նպատակը, կը ճանչնայ դայն իւր Ս. Խ. Հայաստան որ յենուած է քանկոր դասակարգի վրայ, հաւատարիմ է՝ մարքսիզմի ծրագրի հիմնական կէտին պրօլետարիատի տիրաւթօրութեան, երբ պատասխանները այո՞ են, այն ատեն պէտք է ընդունիլ որ նպատակը իրականացաւ, և սկզբունքները կեանքի բաժին դառնան, բառերը ամբողջութեամբ հասան տրամաբանական վախճանին։

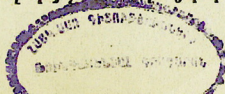
Իսկ եթէ ըսողներ կան թէ «մենք չենք ճանչնար ներկայ Խ. Հայաստանը մեր նպատակի իրականացումը»։ Ահա՛ եւ այդպիսիներուն պատասխանը, բարեկամներ քաղաքական իրականութիւնը նոր Հայաստան մը ստեղծելու համար ձեզի թիզ մը հող կուտա՞յ, կա՞ն այդպիսի հասարակական պայմաններ, հայ Ժողովուրդը տրամաբանականօրէն կը բաժնէ՞ ձեր կարծիքը, ո՞չ ո՞չ

գծադղեալ արար հնչ. ամէն շրջանի մէջ ալ կան այո ըսող-
ներ: Այս մասին շատ չերկարելու համար թռնենք
միայն Յր. շրջանի մէջ երկիրը և կարգանք անոր
ուէ մէկ թիւը, հոն կը տեսնենք «Սօցիալիստական»
գործ, անվերապահութիւն դէպի Ս. Հայաստան և
այլն և այլն...: Եւ այս վեթերան Հնչակեանները,
այդ «մարքսիստ» ընկերները «վաստակաւոր» յեղափո-
խականները, ինչպէս արգասեան սոխակը կերդէ ընդ
միջօրէյին իր մեղեդին, այդպէս կ'երգեն մինչեւ այսօր:
(Մենք շատ բան կորսնցուցինք այս և նմանօրինակ
սոխակներու երգումով) եթէ այս սոխակի մեղեդին
սխալօրէ չէր հնչեր Հնչ. միւս շրջաններու ականջին, այդ
պարագային ինչո՞ւ չլռեցուցին այդ սոխակը իրեն...
տալով:

Որքան դուռն, որքան դադափար, ունինք կեդ-
րոնացեալ կազմակերպչական դրութիւն մը, սա «կազ-
մակերպուած» կեդրոնացեալ որոշ դասակարգիս վրայ
յենուած, կուսակցութիւնէ, որ ընկերաբանը պիտի
կրնայ ասոնք իրար հետ շաղելով մէջտեղ բերել ընդհ.
դրութիւն, եթէ ոչ «մարքսիստ յեղափոխական» հնչակ-
եան տեսարանը:

Օրինակով մը վերջացնել յարմարագոյնն է: Բուն
որ կը թոյլ գիշեր ատեն, գիշերը սիրելուն համար է,
ոչ: Բարեկամներ, այլ անոր համար որ իր աչքերու
թաղանթը արեւու ճարագայթներուն հետ այնպէսմը
յարմարցուած են որ գիշերը կրնայ տեսնել, և ասոր
համար է որ գիշերը կը թոյլ:

Հնչ. կուս. Մրադիրն ալ այնպէս էր յարմարցուած
որ 1920—23, կրնար գոյութիւն ունենալ: Այլեւս այդ
գոյութեան պայմանները չքացած են, և քաղաքական
հասարակական և ընկերային հող չունի իր ոտքին
տակ, կեանքը այս փաստեց, միայն հարկաւոր է զայն
տեսնել, զգալ և հանձնալ եթէ չենք ուզեր ցերեկով
բու մնալ:

... 1918 թվականին ...
 ... 1919 թվականին ...
 ... 1920 թվականին ...
 ... 1921 թվականին ...
 ... 1922 թվականին ...
 ... 1923 թվականին ...
 ... 1924 թվականին ...
 ... 1925 թվականին ...
 ... 1926 թվականին ...
 ... 1927 թվականին ...
 ... 1928 թվականին ...
 ... 1929 թվականին ...
 ... 1930 թվականին ...

... 1931 թվականին ...
 ... 1932 թվականին ...
 ... 1933 թվականին ...
 ... 1934 թվականին ...
 ... 1935 թվականին ...
 ... 1936 թվականին ...
 ... 1937 թվականին ...
 ... 1938 թվականին ...
 ... 1939 թվականին ...
 ... 1940 թվականին ...
 ... 1941 թվականին ...
 ... 1942 թվականին ...

... 1943 թվականին ...
 ... 1944 թվականին ...
 ... 1945 թվականին ...
 ... 1946 թվականին ...
 ... 1947 թվականին ...
 ... 1948 թվականին ...
 ... 1949 թվականին ...
 ... 1950 թվականին ...
 ... 1951 թվականին ...
 ... 1952 թվականին ...
 ... 1953 թվականին ...
 ... 1954 թվականին ...

... 1955 թվականին ...
 ... 1956 թվականին ...
 ... 1957 թվականին ...
 ... 1958 թվականին ...
 ... 1959 թվականին ...
 ... 1960 թվականին ...
 ... 1961 թվականին ...
 ... 1962 թվականին ...
 ... 1963 թվականին ...
 ... 1964 թվականին ...
 ... 1965 թվականին ...
 ... 1966 թվականին ...

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

FL0319213